

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Kantens; A. Janse, Biggeloerke; Dr J. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Kloosterburen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswert; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Dr D. K. Wielenga, Bellingwolde; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Cyclisch of lineair? — Uit de Schrift: Een jaar van God. (Matth. 24:14b.) — Kerkelijk Leven: Winst of verlies? Wetenschappelijk verantwoord? — Ds Hagen over den Heer Janse. — Even Parkeeren: God op aarde. — Pop. Wet. Schetsen: „Jezus Christus, de vrouw des Vaders verlossend.” — Het Boek van de Week: Rondom de Kuiper-litteratuur. VI. — Muzikale Kroniek: Balans. — Brief uit Amerika: Kuiper en Amerika. — Stemmen uit onze Kerken: Kosten, verbonden aan conversie van geld-leeningen. — Perschoon. — Boekbesprekingen. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Cyclisch of lineair?

(Jaarwisseling.)

Weer ligt een jaar achter ons. En nu zetten zich filosofen en technici, voorgangers en voorzangers, de bruggen- en de vlinderbouwers tot hun „meditatie”. Het vraagstuk der verhouding tusschen tijd en eeuwigheid, tusschen „worden” en „zijn”, tusschen onze geschiedenis en datgene, wat boven of buiten onze geschiedenis werkelijk is, houdt hen daarbij wel in de eerste plaats bezig.

De christen-belijder zal zich daarbij hebben te wachten voor het gevaar van verleid te worden door velerlei „ijdele filosofie”.

Vele voorbeelden zouden daarvan te geven zijn; ons houdt voor ditmaal meer een bepaalde opvatting bezig, die we hoorden voordragen door woordvoerders der z.g. „Religionsgeschichtliche” of „godsdiensthistorische” school, die terecht onder ons een kwaden naam gekregen heeft, doordat zij het eigensoortige openbaringskarakter van Israëls en van de christelijke religie bij voorbaat ontkenne; en alle godsdiensten heeft gemaakt tot verschijningsvormen van de ééne religie der menscheit in hare evolutie. Bijbelsche en niet-bijbelsche „religies” krijgen bij haar een genealogischen samenhang, waarbij van principiële verschil geen sprake meer kan zijn.

Speculaties over het wezen der geschiedenis vonden in deze school gereede aanleiding in haar poging, om het bijbelsche verhaal van schepping en zondeval afhankelijk te maken van Babylonische en andere kosmogonieën, d.w.z. theorieën of mythen inzake het ontstaan der wereld. Verscheiden „verklaringen” van Genesis, en ook van de Openbaring van Johannes, van begin en einde onzer geschiedenis, zijn van deze zijde voorgelagen, welke alle noodwendigerwijze den zondeval van zijn historiciteit berooven moeten. Zoo heeft Alfred Jeremias in zijn „Allgemeine Religionsgeschichte” beweerd, dat Gen. 1—3 naar de formele zijde zijn voorspel en ook zijn voorbeeld heeft in de babylonische geschiedenisopvatting. Hierbij komt dan vooral de babylonische leer van de in cirkelgang elkaar opvolgende „aeonen” in aanmerking. Er is een aan onze geschiedenis voorafgaande kringloop van wereld-aeonen. Reeds in dezen kringloop is er een worsteling van chaos en kosmos zonder definitieve oplossing. De zonde wordt losgemaakt van een historischen zondeval. In opkomst en geschiedenis der zonde, gelijk Genesis 3 daarvan verhaalt, herhaalt zich de worsteling van chaos en kosmos, zooals deze reeds in de aan onze geschiedenis voorafgaande „aeonen” zich had voltrokken. Uit den chaos zelf komt de kosmos op. De kosmische gigantomachie, d.w.z. de reusachtige worsteling der kosmische oerkrachten van goed en kwaad, die zelf cyclisch en vóór-historisch verliep, vindt in onze historie telkens weer analogieën, welke de stof zijn voor even zoveel mythologieën. Het „paradijs” heeft, zegt Jeremias, kosmische beteeken-

in dezen zin: het is een element in het mythisch gegeven van deze kosmische gigantomachie. Deze is zelf vóór-historisch, en voltrok zich in de worsteling van voorwereldlijke, chaotische „monsters”, van elkaar tegenstaande oerkrachten. Ook de beide paradijsboomen zijn, zoowel elk voor zich als in hun „harmoniseering”, het bewijs, dat het bijbelsche paradijsverhaal afhankelijk is van het babylonische wereldbeeld; ze representeren in hun samenvoeging binnen deze mythologische leer over het opkomen en vergaan van werelden de beide toppen van den berg-der-wereld, die leven en dood, boven- en onderwereld beduiden. In de uitwerking van deze motieven komen verscheidene grondgedachten naar voren, die ook door theosofen en anthroposofen bij voorkeur in hun schemata opgenomen worden.

Bij dit laatste punt nu moeten we even stilstaan. Men lette op de beweerde parallelie tusschen de van de zijde der Religionsgeschichtliche school naar voren gebrachte mythen van kosmogonische gigantomachieën enerzijds, en de theosophisch-anthroposofische geschiedenisconstructies anderzijds. Inzonderheid op één punt hebben deze met elkaar gemeenschap. In beide toch wordt het z.g. „cyclische” geschieden en ook het z.g. „cyclische” geschiedenisbegrip vóór „lineaire” geplaatst. Het „cyclische” gebeuren (in den vóór-historischen kringloop) wordt gedacht vooraf te gaan aan het „lineaire” (het recht-lijnige geschieden in onze menscheit en aarde-geschiedenis); het wordt geacht, feitelijk alleen de werkelijkheid te kunnen tekenen.

Wat de bedoeling is van deze termen, wordt duidelijk uit de religionsgeschichtliche school en haar literatuur. Deze heeft onderscheiden malen erop gewezen, dat de oud-oostersche, b.v. de babylonische kosmogonie, geheel anders dan b.v. de grieksche filosofie zich den wereldloop voorstelt. Volgens de meening van enkele Religionsgeschichtliche heeft de grieksche filosofie met haar hypothese van een oneindigen tijd zich in tegenstelling geplaatst met oostersche en babylonische kosmogonieën, die zich den wereldloop voorstellen als een steeds weer opnieuw zich repeeterenden cirkelgang van werkelijke werelden, opkomende uit de oerzee, en daarin weer verzinkende. En zijn dus naar deze oostersche kosmogonieën verscheiden „aeonen”, die in cyclische beweging elkaar opvolgen. Elke eind-tijd is dus een herhaling van den oertijd. Nu zien Religionsgeschichtliche als Jeremias, Gunkel (Schöpfung und Chaos) deze cyclisch-mythologische grondslag liggen óók aan de oud-testamentische voorstellingen van den strijd van Jahwe tegen den draak, of aan de worsteling tusschen vrouwen- en slangenzaad, tusschen Jacob en Ezau, Job en Satan. Vrijwel heel het historisch materiaal van het Oude Testament is volgens hen bedoeld als een uitwerking van zulke oud-oostersche motieven van den cyclisch-loop der werelden. De mythe van den draak, die overwonnen wordt door een vertegenwoordiger van het rijk van het licht, is volgens deze geleerden „kalendarisch”. Zij geeft een voorstelling van de gigantomachie, welke in een cirkelloop, een kringloop, door duisternis voert tot licht, door dood tot leven, door chaos tot kosmos, door zonde tot heerlijkheid. Kortom, aan alle afzonderlijke uitwerkingen van dergelijke motieven ligt steeds weer de mythe van den kringloop ten grondslag, zoo meenen zij.

Is nu eenmaal de worsteling tusschen chaos en kosmos, donker en licht, als een beweging van een cyclisch, vóór-historisch gebeuren voorgesteld, dan wordt voorts naar analogie daarvan ook het „lineaire” geschieden opgevat. Onder het „lineaire” gebeuren verstaat men dan de geschiedenis van de aardsche ontwikkeling, van deze onze wereld; het is de stof van onze biografie, en ook

Zoodra beginselen veld winnen die uw diepste overtuiging tegen zijn, dan is strijd u ten plicht, vrede u tot zonde geworden, en moet ge die beginselen, ten koste van den besten vrede, aantasten, voor vriend en vijand oog ze brandmerkend met al het vuur van uw geloof.

Dr A. KUYPER,
Het Modernisme, een Fata Morgana
op Christelijk gebied, pag. 7.

van die der ons toegewezen aarde. Het visioen b.v. van de met vurige paarden bespannen wagens uit Zach. 6 wordt opgevat als een aanduiding van een kringloop, welke eindigt met het aanbreeken van den „nieuwen tijd”, waaraan de periode van den vloek voorafgaat en noodwendigerwijze móet voorafgaan.

Eenzelfde onderscheiding nu tusschen cyclisch en lineair geschieden, en tusschen cyclische en lineaire geschiedbeschouwing, treffen we ook aan bij Emil Bock, die in dezen zich als woordvoerder beschouwen mag van de toonaangevende personen uit den kring der nieuwere anthroposofen. Gebruik makend van Fr. Schlegels uitspraak, dat de historicus een „rückwärts gewandter Prophet” is, een profeet dus, die niet in de toekomst, doch in het verleden schouwt, zegt hij, dat precies op dezelfde wijze als het laatste bijbelboek, de Apocalyps, ons beelden geeft van wat er na dezen „aeon” wezen zal, zoo ook het historische boek Genesis ons veroorlooft, een blik te slaan, in wat aan dezen onzen aeon is voorafgegaan in het verleden van den kosmos. De menscheit heeft haar oorsprong niet op aarde. Aan de verschijning der menscheit in het gebied van aardsche verstoffelijking en verzinnelijking gaan verscheiden aeonen vooraf; hun hemelgeschiedenis zet zich voort in de aarde-geschiedenis. Deze vóór- of oorgeschiedenis nu is niet lineair, doch cyclisch te denken. Om deze cyclische geschiedenisopvatting te legitimeeren, schrijft Bock, dat, jammer genoeg, het oostersche begrip van kringlopen en wordings-cirkels vóór onze tegenwoordige geschiedenis, in het vergeetboek is geraakt; in plaats daarvan stelde het latere, niet meer mystisch-aanschouwelijke denken, het wan-begrip van de westersche lineaire opvatting der geschiedenis. En dat is noodlottig gebleken. De lineaire opvatting, zegt Bock, stelt zich de geschiedenis voor onder het beeld van een lijn, en kan dus slechts aan één begin geloovent. Ze kent slechts éénmaal een „in den beginne”. De cyclische evenwel, ze moge dan verscheiden variaties hebben, kenmerkt zich ten slotte hierdoor, dat ze kosmisch geregelde cirkelrhythmen en cyclische wereldperioden aanvaardt, naar analogie van de beweging der zon, die na elken nacht een nieuwen morgen laat opkomen. Er is dus meer dan één begin; „in den beginne”, dat is een woord, dat telkens weer te schrijven zou zijn, óók vóór den aanvang van onze historie. Hetzelfde geldt, mutatis mutandis, ook van „het einde”, van het „het is geschied”.

De hier geponeerde bewering omtrent de overeenkomst tusschen de opvattingen van de door de Religionsgeschichtliche ter verklaring van het O.T. aangevoerde kosmogonieën enerzijds, en deze anthroposofische denkbeelden anderzijds tracht zich met den Bijbel te harmoniseeren en te legitimeeren door een beroep op het oudtestamentische woord „tolédooth”. Het komt voor in Genesis, en wordt in de Statenvertaling weergegeven met: „geboorten”. Jeremias heeft, onder verwijzing naar Gunkel, beweerd, dat de „tolédooth” van Adam, Noach, Terah, Mozes correspondeeren met bepaalde wereldperioden. Gunkel ziet er vier, Jeremias zeven, vermeld in het (aan P. toegeschreven) desbetreffende gedeelte van Genesis. Gunkel meent, dat achter deze tolédooth-speculatie (gelijk hij het noemt) een aan Hebreëen, Perzen en Grieken gemeenschappelijke, oud-oostersche, oorspronkelijk-babylonische oorsprong te denken is, en dat voorts

heel de „speculatie” uitgaat van de opvatting van het geheele wereldverloop als van een z.g. wereldjaar, dat in vier wereldjaargetijden en in twaalf wereldjaarmanden uiteenvalt. Voorts meent hij, dat in de oorspronkelijke ethnische theorie deze vier mythische, kosmische jaargetijden zijn voorgesteld als elk voor zich geïnaugureerd en beheerscht door een telkens weer nieuwen god. Deze vier goden zijn weer te identificeren met de vier sterren, die aan de vier hoeken van den hemel staan en daar de jaargetijden beheerschen. Wereldjaar en wereldperioden worden vaak gecombineerd met de praecessie der zon. (Vgl. J. A. Bengel, „Cycclus oder Betrachtung über das grosse Weltjahr zum Wachstum profetischer und astronomischer Kenntnisse”, 1773). Met de „tolédooth” van Adam, Noach, Terah, Mozes worden door Jeremias ook de „tolédooth” van hemelen aarde uit Genesis 2:4a op één lijn geplaatst. Dat woord beteekent volgens hem daar hetzelfde als in Gen. 5:1, 6:9, 11:27. (Vgl. Hommel, „Grundriss”). Precies hetzelfde nu, als deze reeds verouderde religionsgeschiedelijke auteurs beweren, vindt men vandaag in het boek van den anthroposoof Bock (1935) in betrekking tot de „tolédooth” van Gen. 2:4, 5:1, 6:9, 11:27. Alleen voegt hij er nog aan toe Ruth 4:18 over de „tolédooth” van Perez. Hij wil dus ook nog David na Mozes in het gelid plaatsen. Ook Bock vertaalt „tolédooth” door ontstaanskringlopen. Het Oude Testament is bij hem de overgang van de oostersche tot de westerse wereldbeschouwing. Daarom, zoo zegt hij, wil het Oude Testament dan ook geenszins zich verzetten tegen zulke cyclustheorieën. Want z.i. richt Genesis zich tot een bewustzijn, waarin als rest van het oude mystische wereldgevoel, het weten van cyclische aeonen nog aanwezig is. Voordat de eigenlijke geschiedenis van het Oude Testament de lijn van het voorwaarts-schrijden zichtbaar maken kon, zijn er de cirkels geweest, al verbergen die zich dan ook voor onze waarneming. De zeven scheppingsdagen van Genesis I correspondeeren dan ook met de zeven brieven, de zeven zegelen, de zeven bazuinen en de zeven fiolen der Apocalypse. Want deze laatste zelf teekenen volgens hem ook „den Durchbruch der Geschichte in das Geistesgebiet”.

En zóó dringt alles tot de conclusie, dat in dat kosmisch tijdpunt, hetwelk door het „begin” van Gen. 1:1 wordt aangeduid, de wereld reeds lang aanwezig was. Reeds vóórdat de Elohim (de „Goden”) spraken: „Laat Ons menschen maken”, waren er menschen. Niet de schepping der gezamenlijke aeonen, doch de aanvang slechts van een bepaalden, van ónze, of een voor-vaderlijken, aeon wordt in Genesis bedoeld, en dan wel van dien aeon, waarin door het ontstaan van de zich verdichtende aardstof een aardse wil en ook een aardse geschiedenis pas mogelijk zijn geworden. Ook zoo wordt dus de mogelijkheid van den bijbelschen zondeval afgesneden, en ook in dit geval geschiedt dat door bewust terugkeer tot oostersch denken.

Tegenover al dit gespeculeer nu, waarin zeer oude ketterijen in een niet eens heel nieuw pak gestoken zijn, belijden wij bij de jaarwisseling het schriftuurlijke: „eenmaal”. „Ik ben de alpha en de omega”; de alpha, niet een alpha; de omega, niet een omega. De „lijn” van onze aarde-geschiedenis is door de vleeschwording des Woords geworden tot die der openbaringshistorie; wie aan openbaring en aan haar geschiedenis gelooft, die heeft niet eens een oudejaarsavondmeditatie nodig, om zich weer te kunnen schrap zetten tegen dergelijke theorieën; op het kerstfeest heeft hij reeds ze afgezworen. Afgezworen, om zijns levens wil.

Eén begin, en ook één einde.

Eénmaal Genesis, éénmaal Apocalyps.

Eénmaal: alzoó zijn volbracht de hemel en de aarde.

En ook maar éénmaal: het is geschied.

En dienovereenkomstig ook maar éénmaal: het is volbracht.

Ja, wél staan wij alleen met dit geloof in de beteekenis van den oudejaarsavond.

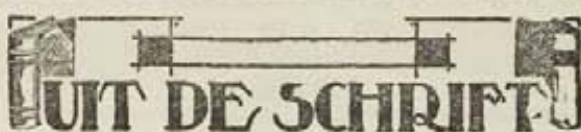
Barthianen houden ons geen gezelschap in dezen: de Religionsgeschiede mag volgens hen haar gang wel gaan; en over „de eerste” en „laatste” dingen weten we immers toch niets? Oxford-lieden maken ook niet om zulke problemen; hun „keep-smiling”-„religie” laat „den vloed opkomen”, maar legt geen dan van Schriftgeloof tegen deze vlooden van herlevend gnosticisme.

Maar wij, wij mogen niet anders. We hebben geen moed, en ook geen recht, om den strijd van schepping en chaos, van licht en donker, van deugd en ondeugd, van ouden en nieuwen mensch in een kosmisch reglement onder dak te brengen, en ons zelf in de massa, ja zelfs de massa in den aeon, en den aeon in de aeonen te laten verdwijnen in aller gansch-reglementaire fundamentele doorbreking van het dilemma van schuldig of onschuldig, verantwoordelijk of onverantwoordelijk, verontschuldigbaar of niet-verontschuldigbaar.

Eénmaal het kruis, éénmaal de opstanding, éénmaal de kribbe, éénmaal de kroon, éénmaal de geboorte, éénmaal de wedergeboorte. Dit éénmaal is slechts te gelooven; en de eeuwig-

heidsbeteekenis van de twaalf slagen te middernacht tusschen Vrijdag en Zaterdag is het óók. Geloof je het óók? Want er is maar één Adam, en maar één tweede Adam. En het is er telkens maar één, voor wien de ééne viel, de ander opstond uit de dooden. De aanspraak van den tijd is die van God; dus is ze strikt persoonlijk.

K. S.

Een jaar van God.

(Jaarwisseling)

En dan zal het einde komen.
Matth. 24:14b.

De jaarwisseling geeft aanleiding tot mediteeren over den tijd. Dien laatsten dag of avond van het jaar wijdt ieder mensch een min of meer vluchtige gedachte aan den tijd, al of niet in verband met de eeuwigheid; dit hangt af van de mate van ontzonken-zijn aan de eerste beginselen van de religie. Ook de Kerk des Heeren zet zich dien dag tot de geloovige overpeinzing van de groote, zware begrippen van tijd en vergankelijkheid, eeuwigheid en duurzaamheid. Maar de Kerk wil dit doen in nauwe gebondenheid aan de Schriften. Zoo wordt zij bewaard voor de heillooze onvruchtbaarheid, waartoe anders het mediteeren over deze dingen, gelijk alle „bedenken des vleesch”, gedoemd is.

En dan mogen wij het jaar 1937, dat ging, evenals het jaar 1938, dat komt, zien als een jaar van God. Eén van de jaren, waarvan God het aantal in Zijn Raad bepaald heeft, en die tesamen het raam vormen, het „bestek”, waarin Hij besloten heeft Zijn plan met deze wereld te verwerkelijken. Ook dit jaar neemt zijn door God aangewezen plaats in tusschen het begin van Genesis 1:1 en het einde, waarvan onze Heiland spreekt in Zijn redenen, die terecht eschatologisch heeten, en waarvan de Apocalyps den dreunenden klokslag Gods aankondigt met een „het is geschied”.

Aan dat einde, dat groote einde, moeten wij denken bij het einde van het jaar. De Schrift laat ons steeds den tijd zien, de dagen, maanden, jaren, de perioden en bedelingen, de groote inkervingen en keerpunten, den duur van koninkrijken en volkeren, en ook de individuele levens der menschen, als gedeelten van die ontzaglijke overkoepeling van het wereld- en menscheidsleven, die God noodig heeft voor de ontwikkeling van Zijn plan van schepping en herschepping en die wij gezamenlijk aanduiden als „geschiedenis”. Zóó gebiedt God dus de wereld en ons leven te zien in de continuïteit der gebeurtenis: als geschiedenis van God. Zoo heeft God het begin gesteld, en het einde, en elk jaar dat daartusschen ligt. Daarom wie leeft bij de Schrift, wordt weerhouden van de dwaling, om God en wereld, tijd en eeuwigheid met elkaar te vereenzelvigen; of ook het verschil tusschen beide op te voeren tot een onverzoenbare tegenstelling. De geschiedenis is niet een proces, waarin een goddelijke idee zich zelf verwezenlijkt. Maar er is óók niet een „polaire tegenstelling van tijd en eeuwigheid”, die ons in een voortdurende spanning houdt. Neen, de geschiedenis is de verwerkelijking van Gods raadsplan, zooals Hij dat wil, en waarin Hij Zelf is neergedaald met Zijn genade en heil in Christus Jezus.

Als dan ook onze Profetie spreekt van het komende einde der geschiedenis, dan verklaart Hij ons den tijd. Want „einde” is alleen mogelijk bij een „begin”. Zoo zijn er „eerste dingen” en „laatste dingen”. Van die laatste dingen is Jezus bezig tot Zijn discipelen te spreken. Hij geeft aandoening van die dingen, opdat het „teekenen” mogen zijn, waarop wij letten moeten. Hij spreekt eerst van algemeene dingen, van rampen die over de geheele wereld zullen komen, oorlogen en hongersnooden en aardbevingen; en dan noemt Hij de jammeren, die in ’t bijzonder de geloovigen zullen treffen: vervolging, valsche profetie, hypocrisie. Dit alles zal behooren tot het stuk der geschiedenis Gods, dat komen zal: de laatste dingen. Neen, de Kerk behoeft niet in het onzekere te zijn omtrent hetgeen God in den loop der jaren doen zal. De profeten des Ouden Testaments, en de Apocalyps en de redenen van den Heere Jezus maken ons veel bekend. Wij behoeven niet in het donker te gaan door de jaren; maar wij gaan in het licht!

Zoo zijn wij ook dit jaar in het licht gegaan!

God heeft gewerkt in en door Christus! God was in dit jaar, in de dingen, die er geschied zijn. Dit maakte onze menscheids-geschiedenis, ons leven, en ook dit jaar zoo groot! Omdat God Zelf den gang der geschiedenis heeft bepaald, ja in den tijd is neergedaald! Omdat Christus is geboren in dien tijd, en alle eeuwen, zoowel vóór Zijn geboorte als daarna, in dien tijd werkt! Hij is de Alpha en de Omega, het begin en het einde der geschiedenis, maar óók haar midden. Hij is er altijd!

Hebben wij Zijn gangen gezien, ook in dit jaar? Hebben wij Christus bezig gezien met Zijn kerkvergaderend, kerkbouwend werk? Hij heeft ook dit jaar Zijn onbeweeglijk koninkrijk als een rots, een petra, gesteld in de bewegelijkheid der vergankelijke dingen. Hij heeft de gansche wereld met Zijn hand een jaar voortgestuwd naar het einde.

Zoo was ook dit jaar een groot jaar, een jaar van God, een jaar des Heeren Jezus Christus.

Daarom kunnen wij Hem er voor danken en loven.

Maar stil wordt het in ons, als wij weten, dat Hij, de Koning der jaren, ook óns een plaats wil geven in Zijn onbeweeglijk koninkrijk. Christus heeft den vloek, die óók in den tijd gekomen was om der zonde wil, gebroken. Hij nam het doods-element, het vergankelijke en stervende uit mijn jaren weg. Hij legde in die jaren de eeuwigheid, het leven. Hij voer ten hemel op vol eer en de kerker werd Zijn buit: ook de kerker van den tijd, waarin ik, gevangene, al maar zou hebben rondgelopen als een dier in zijn kooi, — ook die gevangenis hebt Gij gevangen genomen!

Dit jaar bracht ons Uw einde nader!

Gij komt!

Dan hebben ook de laatste dingen hun tijd gehad. Dan heeft de wereld haar kringloop, die niet vicieus was, omdat Gij er in kwaamt, volbracht. Dan heeft de Antichrist, de kleine hoorn uit Daniël 7:8, gewoed: een tijd en tijden en een gedeelte eens tijds. En dan zal het einde komen. Dan gaat de slotacte in van het drama der eeuwen, de finale, de eindcatastrofe. Dan, op den laatsten dag, in een punt des tijds, komt Christus, de Geborene van Bethlehem, weer! Dan hebben de klokken voor het laatste geluid, als Gods klok de laatste slag van Zijn dag laat dreunen. Dan zullen „de heiligen des Allerhoogsten” met Christus het koninkrijk ontvangen en zij zullen het bezitten tot in eeuwigheid, ja tot in der eeuwen eeuwigheid (Dan. 7:18). Dan is het probleem van „tijd en eeuwigheid” voor eeuwig opgelost.

W.

N. S.

KERKELIJK LEVEN

Winst of verlies?

Gaan de gedachten bij de jaarwisseling terug, dan komt de vraag op: winst of verlies?

Moelijk zal het antwoord altijd blijven, maar onmogelijk niet.

Voor ons zelf zou ik geneigd zijn, te antwoorden: we gaan achteruit in de niet-openbare, maar vooruit in de openbare „diensten”.

Wat het eerste punt betreft: we hebben, geloof ik, reden voor bezorgdheid in velerlei opzicht; ik denk hierbij niet alleen aan de Gereformeerde Kerken. De jacht en de verstrooiing van het moderne leven doet veel schade aan persoonlijk en huiselijk leven. Het getal dergenen, die niet eens opmerken, dat ze „het doopvont” op non-activiteit zetten, als ze de wieg ongebruikt laten, schijnt nog te groeien. De gewilligheid in het voldoen van de onbetaalde rekeningen der „wereld”, de rekeningen, die Christus haar presenteert voor kerk, school, zending, en zoo voort, maar die Hij onvoldaan van haar terugkrijgt, schijnt te lijden onder de heegerlijkheid der oogen, de grootsheid des levens. Een meer democratische dan theocratische geest schijnt rond te waken, en den eerbied voor het ambt, en de hartelijkheid in het wegnemen der zorgen van wie het bedient, te doen tanen. Grotere stadskerken ondervinden de gevolgen van het tekort aan predikanten, en dat in den tijd van overvloed van werkkrachten; wij kregen de olie, maar waren vaak te lui, om de vaten en kruiken voor den dag te halen, die het kostelijk geschenk konden bergen. De Christelijke boekhandel verliest meer en meer zijn eigen type, en klandisie; onder de Christelijke uitgeverijen zijn er, die Sanballat's bezwaar-schriften tegen den „amechtigen” Nehemia liever drukken, dan diens geschriften zelf. De film houdt voor velen op een probleem te zijn; de politieke eenheid wordt gebroken, en wie ze verdedigen willen, zoeken dit pogen meermalen effectief te maken door in de breedte te verzamelen, meer dan in de diepte te helpen verstevigen. De ressentimenten van wie over en weer hun beginselstrijd hebben verwaarloosd, worden tot aanknopingspunten voor een hernieuwd verkeer, en dit heet dan maar al te vaak Christelijk verkeer, en krijgt den naam van „gemeenschap der heiligen”; omdat „allo kai allos” (de onverenigbaarheid van elkaar weersprekende beginselen) te weinig meer worden „onderscheiden”, roepen „allos kai allos” (de vroeger door antithese gescheiden personen) elkaar schoone volzinnen toe over het elkaar de hand reiken over hun kerk(hof)-muren. Het lijden van Christenmenschen, speciaal dan dat lijden, dat ze met de niet-Christenen gemeen hebben (werkloosheid, tuberculose, een „niet-welgeschapen” kind) wordt tot zóó exclusieve zelfattendantstof, dat wij om Christus' wil lijdt, b.v. in kwadaardigst laster, waarop geen verhaal in Christus' kerk zelfs overwogen

wordt, niet lijden. De „n speech”, gens geldt dingen vo- daar dat „t decoratie militia Cl- daar zegt: En zoo z

We geloov- thans com- daartoe ni- vreezen w- is dan wel- Maar

O zeker- jaar veel- alleen-maa- maan, gar- uitgaand h- kerken, di- geweest, r- der predik- die goedpr- wat, zelfs- aangevoere- de zwaars- instemt m- altijd maa- het Goliath- te laat, al- eerste onl- kringgenoc- Klacht ovi- systematis- de technie- die zich ee- van gener- maar heef- te maken- het vuur h- En dan zi- wónen. H- donderen l- knus gew- vleezen, be- aan de to- die rustve- dier woon- niek (al i- ningen 13- achterna, tot hen d- hun overi- niet hoofd- wat fatsoe- bezoeken, was? Ik l- gaard. Són- achop Ma- leeft daar- hield een- van die n- gelijkelijk- schen Són- nog wel re- als er twe- t'gebruik- twee schul- den. Overi- durven ze- Maar —

Het is ju- openbare- getal derg- voering to- Dienoveree- schouders- Oxford-con- maar verk- gepolemise- groeit der- vinisten e- scheiden v- teeren op- aarde”, na- dan „in h- Zij hebber- Oude Veri- veler in I- ziel”, de- psalm, ko- vrede op-

Hier zie- De partij- minder br- nog, maar- ons dan j- vredes-syn- bescherme- verloop ni- en ontloop- over „de- door A, en- kiezen tus- al minder-

En dat i- Dat is a- bewogen j-